

ADVIES VOOR RICHTLIJNEN VOOR DE
INHOUD VAN HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
GOLFBAAN LOCHEM

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen milieu-effectrapport Golfbaan
Lochem / Commissie voor de Milieu-effectrapportage. -
Utrecht : Commissie voor de Milieu-effectrapportage
ISBN 90-71887-64-2
SISO 614.62 UDC 504.064.2:[725.826:796.352](492*7240)
Trefw.: milieu-effectrapportage ; Lochem /golfbanen ;
Lochem.

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van de gemeente Lochem
Postbus 17
7240 AA LOCHEM

uw kenmerk

7891

onderwerp

Advies voor richtlijnen
MER Golfbaan Lochem

uw brief

24 december 1987

ons kenmerk

U174-88/Bu/mh/168-38

utrecht,

26 februari 1988

Met bovengenoemde brief verzocht U de Commissie voor de milieu-effectrapportage advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport (MER) inzake de voorgenomen aanleg van een golfbaan op de Landgoederen "Hameland", "het Rad" en enkele aangrenzende cultuurgronden in Uw gemeente.

Overeenkomstig artikel 41 n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne bied ik U hierbij het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage aan. Voor de inhoud van het advies verwijs ik korthedshalve naar de samenvatting, waarin in overeenstemming met de onderwerpen die volgens de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne tenminste in een MER zullen moeten worden behandeld, de belangrijkste punten uit het advies bijeen zijn gebracht. Daarnaast vraag ik Uw bijzondere aandacht voor het volgende:

1. Gelet op het Besluit Startnotitie milieu-effectrapportage (m.e.r.) (Staatscourant 154, 13 augustus 1987) bevat de als startnotitie te beschouwen bijlage bij Uw brief van 24 december 1987 op een aantal punten onvoldoende informatie. Dit betreft met name de concrete aanduiding van de plaats van de voorgenomen activiteit en een overzicht van eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op het besluit of daarop van invloed zijn. Gezien deze betrekkelijk geringe hoeveelheid informatie en het belang van voldoende informatie voor een zorgvuldige besluitvorming is dit advies voor richtlijnen vrij gedetailleerd. Het is echter geenszins de bedoeling van de Commissie naar details te vragen, die voor de besluitvorming niet relevant zijn.
2. Als locatie voor de golfbaan Lochem wordt gedacht aan het gebied "Grote Veld", waarvan een gedeelte in het Structuurschema Militaire Terreinen (deel d) is aangewezen als Eenheidsoefenterrein. De keuze voor de begrenzing van dit EOT zal mede op basis van een nog op te stellen m.e.r. tot stand gaan komen. Eén van de reeds in studie zijnde locatie-alternatieven voor het Eenheidsoefenterrein beslaat het terrein waar de golfbaan is voorzien.

Hoewel van de initiatiefnemer niet kan worden verwacht om, vanwege het mogelijk gebruik van een deel van het gebied voor een EOT, naar andere locaties te zoeken, zal in het belang van het milieu in het betrokken gebied in dit MER uitdrukkelijk aandacht moeten worden besteed aan mogelijke locatiealternatieven voor de golfbaan.

3. In het streekplan Oost-Gelderland (1987) wordt tot 1990 ruimte geboden voor 1,5 18-holes golfbaan, waarvan inmiddels 0,5 bij Winterswijk gerealiseerd is. Met de aanleg van een golfbaan in de gemeente Lochem zou de ruimte voor één 18-holes golfbaan geheel worden opgevuld. Er bestaan echter in enkele andere gemeenten in Oost-Gelderland eveneens initiatieven tot de aanleg van een golfbaan. Voor geen van deze initiatieven is tot op heden een m.e.r.-procedure gestart.

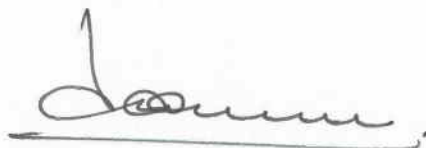
De in het streekplan Oost-Gelderland genoemde criteria voor de aanleg van golfterreinen geven geen uitsluitend oordeel over welke golfbaan waar zal mogen worden aangelegd. Het streekplan meldt: "De voorkeur voor een locatie gaat uit naar gebieden die aansluiten bij reeds voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden. In bosgebieden is de aanleg van golfterreinen uitgesloten, tenzij er uit oogpunt van houtteeltkundige, natuurwetenschappelijke, toeristisch/recreatieve dan wel landschappelijke kwaliteiten een tenminste gelijkwaardige situatie zal ontstaan en in de regio vervangende bebossing van eenzelfde oppervlakte is verzekerd. Realisering van golfterreinen in natuurgebieden is niet toegestaan."

Naar de mening van de Commissie zou het instrument van milieu-effectrapportage op beleidsplanniveau het kader hebben kunnen bieden, waarbinnen de afweging tussen verschillende initiatieven voor de aanleg van golfbanen in de provincie Gelderland plaats had kunnen vinden.

Nu dit ontbreekt, acht de Commissie het noodzakelijk dat het MER beschrijft hoe de golfbaan te Lochem past binnen de in het streekplan Oost-Gelderland aangeduide criteria, alsook een behoefteraming geeft voor de golfsport in de regio.

Op deze wijze verschaft dit MER ook het provinciaal bestuur een duidelijk instrument om tot een goede beoordeling te komen van het aan dit voornemen gekoppelde bestemmingsplan.

De Commissie hoopt met dit advies een constructieve bijdrage te hebben geleverd aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal ook gaarne vernemen op welke wijze U gebruik zult maken van haar aanbevelingen.

Drs. H.G. Ouwerkerk,
voorzitter van de werkgroep
m.e.r golfbaan Lochem

ADVIES VOOR RICHTLIJNEN VOOR DE INHOUD VAN
HET MILIEU-EFFECTRAPPORT GOLFBAAN TE LOCHEM

Advies op grond van artikel 41 n, eerste lid van de Wet van 23 april 1986 tot uitbreiding van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) inzake de richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport ten behoeve van de besluitvorming inzake de voorgenomen aanleg van een golfbaan te Lochem.

Uitgebracht aan burgemeester en wethouders van Lochem, door de Commissie voor de milieu-effectrapportage,

de secretaris,

de voorzitter,

van de werkgroep m.e.r. Golfbaan te Lochem,

drs. M. Buitenkamp

drs. H.G. Ouwerkerk

Utrecht, 26 februari 1988

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. INLEIDING	1
2. SAMENVATTING VAN HET ADVIES	2
3. PRESENTATIE VAN HET MER	5
4. PROBLEEMSTELLING EN DOEL	6
5. DE VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN DE REDELIJKERWIJS IN BESCHOUWING TE NEMEN ALTERNATIEVEN	7
5.1 De voorgenomen activiteit	7
5.2 Alternatieven	9
5.2.1 Referentie	9
5.2.2 Locatie-alternatieven	9
5.2.3 Inrichtingsalternatieven	9
5.2.4 Gebruiks- en beheersalternatieven	10
5.2.5 Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast	10
6. TE NEMEN EN EERDER GENOMEN BESLUITEN	12
7. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE TE VERWACHTEN ONTWIKKELINGEN VAN DAT MILIEU	13
8. BESCHRIJVING VAN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	15
8.1 Algemeen	15
8.2 Effecten op de geomorfologische gesteldheid en bodemopbouw	15
8.3 Effecten op de geohydrologische gesteldheid (grond- en oppervlaktewater)	16
8.4 Effecten op flora, vegetatie en fauna	16
8.5 Landschap	16
8.6 Overige effecten	16
9. VERGELIJKING VAN DE ONDER HOOFDSTUK 7 AANGEDUIDE TE VERWACHTEN ONTWIKKELINGEN VAN HET MILIEU MET DE BESCHREVEN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU VAN ELK VAN DE IN BESCHOUWING GENOMEN ALTERNATIEVEN	18
10. OVERZICHT VAN DE LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE	19
11. SAMENVATTING VAN HET MER	19

BIJLAGEN

1. Brief van de Burgemeester van Wethouders van de gemeente Lochem van 24 december 1987 met verzoek om advies (kenmerk 7891).
2. Mededeling van de Golf en Countryclub de Graafschap aan Burgemeester en Wethouders van Lochem met betrekking tot de aanleg van een golfbaan.
3. Openbare bekendmaking van de aanvraag van de m.e.r.-procedure van 30 december 1987.
4. Samenstelling van de werkgroep van de Commissie voor de milieu-effect-rapportage.
5. Lijst van reacties op de startnotitie

1. INLEIDING

In de brief van 24 december 1987 (bijlage 1) heeft het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Lochem, namens de gemeenteraad (verder te noemen het bevoegd gezag), de Commissie voor de milieu-effectrapportage uitgenodigd advies uit te brengen over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het Milieu-effectrapport (MER) in verband met de voorgenomen aanleg van een 18-holes golfbaan in genoemde gemeente.

Aanleiding tot dit verzoek was de mededeling op 21 december 1987 van de Golf- en Countryclub de Graafschap, dat zij voornemens is een verzoek in te dienen tot het nemen van een besluit bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport gemaakt dient te worden (bijlage 2). Dat besluit heeft betrekking op het vaststellen van een bestemmingsplan, waardoor het mogelijk zal worden een golfbaan aan te leggen. De mededeling van de golf- en countryclub was vergezeld van een summier beschrijving van de voorgenomen activiteit.

Het milieu-effectrapport zal dienen ter onderbouwing van de besluitvorming omtrent het vast te stellen bestemmingsplan. Het doel van het advies van de Commissie is de milieu-aspecten van de voorgenomen aanleg van de golfbaan af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven.

Het advies is opgesteld door een werkgroep uit de Commissie voor de m.e.r.. De samenstelling van deze werkgroep is weergegeven in bijlage 4. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt daarom verder in dit advies "de Commissie" genoemd. De Commissie vergaderde op 3 februari. Op 21 januari 1988 bracht de Commissie een werkbezoek aan het studiegebied ten einde nadere informatie te verkrijgen over de verschillende aspecten van de voorgenomen activiteit. Vertegenwoordigers van de Commissie, het bevoegd gezag en de initiatiefnemer wisselden op 19 februari 1988 van gedachten naar aanleiding van een concept-advies.

In de volgende hoofdstukken worden de belangrijkste vragen en aandachtspunten genoemd waarop het MER volgens de Commissie ten behoeve van de besluitvorming antwoord zal moeten geven dan wel zal moeten ingaan. Hierbij zijn de inhoudseisen voor een MER volgens artikel 41 j van de wet inzake m.e.r. gevolgd.

Bij de opstelling van het advies zijn de binnengekomen inspraakreacties (in totaal 2) mede in beschouwing genomen (zie bijlage 5).

2. SAMENVATTING VAN HET ADVIES

De Golf en Countryclub de Graafschap heeft het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Lochem medewerking gevraagd bij de aanleg van een golfbaan in Lochem. De gemeente Lochem zal hiertoe het bestemmingsplan moeten herzien.

Het milieu-effectrapport (MER) zal dienen ter onderbouwing van de besluitvorming omtrent het opnieuw vast te stellen bestemmingsplan.

Het doel van het onderhavige advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage is de milieu-aspecten van de voorgenomen activiteit en mogelijke alternatieven af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven. De belangrijkste onderdelen van dit advies zijn hierna samengevat in de vorm van een aantal punten waaraan het milieu-effectrapport ten behoeve van de besluitvorming aandacht zal moeten geven.

Presentatie van het MER (hoofdstuk 3)

De milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en de alternatieven zullen overzichtelijk gepresenteerd moeten worden. Achtergrondgegevens kunnen in bijlagen opgenomen worden.

Probleemstelling en doel (hoofdstuk 4)

- Aangegeven moet worden welke ontwikkelingen de initiatiefnemer tot de huidige plannen gebracht hebben,
- Bij de formulering van het doel van de voorgenomen activiteit moet de belangstelling voor de golfsport in de regio aan de orde komen.

De voorgenomen activiteit en de alternatieven (hoofdstuk 5)

Bij de beschrijving van de voorgenomen activiteit en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven moet aandacht besteed worden aan:

- De beoogde locatie, de voorgenomen inrichting; de werken en werkzaamheden in de bouw- en aanlegfase alsook de fasering van die werken, de bijstellingsmogelijkheden die open worden gehouden, het gebruik en beheer in de exploitatiefase, de mogelijkheden voor recreatief medegebruik, de doorlopende waarneming van het milieu en de wijze van behandeling van onvoorziene milieu-effecten (paragraaf 5.1).
- De motivatie van de keuze van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven (paragraaf 5.2).
- De beschrijving van de ontwikkelingen met betrekking tot inrichting, gebruik en beheer van het gebied, indien de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden: de referentie of ook wel het "nul-alternatief" (paragraaf 5.2.1).
- Beschrijving van mogelijke locatie-alternatieven, waarbij de golfbaan dichter aan zal sluiten bij de voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden of waardoor de bestaande inrichting minder hoeft te worden gewijzigd (paragraaf 5.2.2).
- Inrichtingsalternatieven met betrekking tot cultuurtechnische maatregelen, bebouwing en vormgeving, begeleidende aan te leggen groenvoorzieningen, voorzieningen ter bescherming van het milieu (paragraaf 5.2.3).

- Gebruiks- en beheersalternatieven met betrekking tot het al dan niet organiseren van grote evenementen, groenvoorzieningen, waterpartijen e.d. (paragraaf 5.2.4).
- Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast. Dit betreft een combinatie van de locatie-, inrichtings-, beheers- en gebruiksvarianten, waarbij
 - a. bestaande waarden van natuur en landschap zo veel mogelijk worden ontzien,
 - b. bodem, oppervlaktewater en grondwater zo min mogelijk worden aangetaast,
 - c. compenserende maatregelen worden getroffen, voorzover schade aan natuur en landschap onvermijdelijk is,
 - d. nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling en landschapsbouw worden aangegrepen (paragraaf 5.2.5).

Te nemen en eerder genomen besluiten (hoofdstuk 6)

Te nemen en eerder genomen overheidsbesluiten welke randvoorwaarden stellen of beperkingen opleggen aan het betreffende besluit waarvoor het MER wordt opgesteld, moeten vermeld worden.

Het bestaande milieu (hoofdstuk 7)

De bestaande toestand van het milieu en de te verwachten ontwikkelingen van dat milieu van het studiegebied moeten beschreven worden op basis van:

- a. abiotische kenmerken zoals de geohydrologische, bodemkundige en geomorfologische gesteldheid;
- b. biotische kenmerken, flora, fauna en ontwikkelingspotenties van het milieu;
- c. het landschapsbeeld, cultuurhistorische patronen en kenmerken en bodemgebruik ten behoeve van verkeer, wonen, recreatie, defensie etc.;
- d. bestaande levensgemeenschappen en ecosystemen.

Beschrijving van de gevolgen voor het milieu (hoofdstuk 8)

Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en de alternatieven zijn van belang:

- effecten op de geomorfologische gesteldheid en bodemopbouw (paragraaf 8.2);
- effecten op de geohydrologische gesteldheid (grond- en oppervlaktewater (paragraaf 8.3);
- effecten op de flora, vegetatie en fauna (paragraaf 8.4);
- effecten op het landschap (paragraaf 8.5).

Ook effecten van volgactieveiten en veranderingen in recreatieve druk behoren bij de effectbeschrijving te worden betrokken (paragraaf 8.6).

Vergelijking van de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en de in beschouwing genomen alternatieven (hoofdstuk 9)

De gevolgen voor het milieu van de verschillende alternatieven en de voorgenomen activiteit moeten met elkaar en met de autonome ontwikkeling van het milieu vergeleken worden. De normen en streefwaarden van het milieubeleid alsook de kaders van de ruimtelijke ordening moeten bij deze vergelijking betrokken worden.

Een overzicht van leemten in kennis en informatie (hoofdstuk 10)

In hoeverre onzekerheden en onnauwkeurigheden in voorspellingsmethoden, gebruikte gegevens en te verwachten milieu-gevolgen zijn blijven bestaan moet aangegeven worden.

De betekenis van de leemten in kennis en informatie voor de besluitvorming dient eveneens te worden vermeld.

Een samenvatting van het MER (hoofdstuk 11)

De hoofdpunten uit het MER zullen voor algemeen publiek inzichtelijk moeten worden gepresenteerd.

3. PRESENTATIE VAN HET MER

De milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en de alternatieven zullen overzichtelijk gepresenteerd en voor alle betrokken partijen toegankelijk moeten zijn. In het MER dient te worden ingegaan op de bij derden levende vragen omtrent het project, zoals die in het kader van de inspraak naar aanleiding van de Startnotitie naar voren zijn gekomen. Belangrijke keuzen, gemaakt tijdens de opstelling van het MER, dienen duidelijk naar voren te komen.

Het verdient aanbeveling om de achtergrondgegevens die de conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen niet in het MER zelf te vermelden, maar zulke informatie in bijlagen op te nemen.

Achtergrondgegevens die noch in het MER zelf, noch in bijlagen worden opgenomen, dienen wel beschikbaar te zijn voor geïnteresseerden. In het MER en in eventuele bijlagen dient ernaar te worden verwezen.

Een verklarende begrippenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn in verband met de leesbaarheid van belang.

4. PROBLEEMSTELLING EN DOEL

Een MER bevat tenminste: een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd (art 41 j, lid 1, sub a van de Wabm).

Het MER dient een overzicht te bevatten van de ontwikkelingen die de initiatiefnemer tot de huidige plannen hebben gebracht.

Hierbij ware aandacht te besteden aan onderwerpen als de voorgeschiedenis en de ontwikkelingen op de markt, waarop de initiatiefnemer wil gaan opereren.

De formulering van het doel van het project is bepalend voor het kader waarbinnen alternatieven (redelijkerwijs in beschouwing te nemen middelen om het doel te bereiken) dienen te worden beschreven. Een duidelijke en operationele omschrijving van het doel is dan ook noodzakelijk. De Commissie beveelt aan bij de formulering van het doel in ieder geval aandacht te besteden aan de omvang van de belangstelling voor het golfen in de regio.

5. DE VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN DE REDELIJKERWIJS IN BESCHOUWING TE NEMEN ALTERNATIEVEN

Het MER bevat tenminste: een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen (art. 41 j, lid 1, sub b van de Wabm).

In het MER moeten de voorgenomen activiteit en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven worden beschreven en uitgewerkt, voorzover deze relevant zijn voor de besluitvorming. De voorgenomen activiteit is de keuze van de initiatiefnemer uit (elementen van) de verschillende alternatieven. Plannen waarbij het doel dat met de voorgenomen activiteit wordt nagestreefd onvoldoende kan worden bereikt worden niet als in beschouwing te nemen alternatieven beschouwd.

Het landgoederengebied de Graafschap is aangemerkt als Grote Landschaps-eenheid (GLE) (Zie ondermeer Structuurschema Natuur- en landschapsbehoud, Tweede Kamer, zitting 1980-1981, 16820, nrs 1-2, blz. 165). Daarvoor geldt: "Ruimtelijke ingrepen waarvoor het Rijk (mede)verantwoordelijkheid draagt en die het algehele karakter en de samenhang en waarden van de grote landschapsseenheid aantasten, worden niet dan in geval van een zwaarwegend maatschappelijk belang in uitvoering genomen. De aanwezigheid van zodanige belangen zal door het Rijk via daartoe bestaande afwegingskaders en procedures worden vastgesteld. Tevens moet worden nagegaan of aan deze belangen redelijkerwijs niet òf op andere wijze òf elders kan worden tegemoetgekomen. Als op grond hiervan wordt besloten dergelijke ingrepen en activiteiten niettemin te laten plaatsvinden, zullen bij planvorming en uitvoering de kenmerken en waarden van natuur en landschap door een zorgvuldige inpassing zo goed mogelijk in acht worden genomen. Daarbij zal dan tevens aan de ontwikkeling van de kwaliteit van natuur en het herstel van het landschap grote aandacht worden geschonken."

In hoeverre sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang van het project zal door bevoegd gezag moeten worden beoordeeld. Het MER zal de informatie voor deze beoordeling moeten geven.

In hoeverre aan deze belangen "op andere wijze òf elders kan worden tegemoetgekomen", zal uit de beschrijving van de alternatieven duidelijk naar voren moeten komen. Derhalve is een zorgvuldige uitwerking van de mogelijke alternatieven van groot belang.

5.1 De voorgenomen activiteit

De beschrijving van de voorgenomen activiteit zal betrekking moeten hebben op:

- de beoogde locatie: de ligging ten opzichte van bossen, bewoningskernen, agrarische bedrijven, recreatiegebied en militair oefenterrein; van belang is aan te geven in hoeverre deze activiteiten van invloed kunnen zijn op de voorgenomen activiteit en omgekeerd;

- de voorgenomen inrichting: de plaats, omvang en vormgeving van de te realiseren voorzieningen; dit betreft zowel voorzieningen voor de specifieke functie van de afzonderlijke onderdelen (b.v. golfterrein, wegen, ontsluiting van het terrein) alsook geleidende, accentuerende, verfraaiende of camouflerende voorzieningen (b.v. grasvelden, groenstroken); andere inrichtingsmaatregelen, te treffen in het kader van compensatie van te verliezen natuurwaarden (bosaanleg, natuurtechnische milieubouw) en met het oog op de bescherming van het milieu; cultuurtechnische maatregelen ten behoeve van de waterhuishouding en bodem;
- de werken en werkzaamheden in de bouw- en aanlegfase en de fasering volgens welke deze werkzaamheden zullen worden uitgevoerd: grondverzet, ingrepen in de waterhuishouding, te gebruiken machines en installaties, bouwverkeer, duur van de werkzaamheden, volgorde;
- de bijstellingsmogelijkheden die men voor de realisering van de verschillende fasen open wil houden: de mogelijke aard en omvang daarvan alsook de procedure volgens welke tot bijstelling zal kunnen worden besloten;
- het gebruik en beheer in de exploitatiefase: gemiddelde en piek-bezoekersaantallen, bezettingsgraad, circulatiefactor, piekintensiteiten van automobielen, omvang en beheer van afvalstromen, mechanisch en chemisch beheer van voorzieningen (bemesting, beregening, gebruik bestrijdingsmiddelen);
- de mogelijkheden die overblijven voor recreatief medegebruik van het terrein door anderen dan golfliefhebbers;
- de doorlopende waarneming van het milieu: periodieke waarneming van de milieufactoren met betrekking waartoe het MER voorspellingen bevat (zie hoofdstuk 8);
- de wijze van behandeling van onvoorziene milieu-effecten en calamiteiten: de te volgen procedures en de eventueel te treffen voorzieningen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de mogelijkheid dat de milieu-effecten van het voorziene gebruik van de baan in ernstige mate nadeliger blijken te zijn dan was voorspeld. Daarnaast kunnen zich tijdens de exploitatie onvoorziene ontwikkelingen (bijvoorbeeld een veel grotere toeloop dan was verwacht) of voor het milieu relevante calamiteiten voordoen, die het milieu van het golfterrein beïnvloeden of maatregelen ter bescherming van het golfterrein nodig maken die invloed hebben op het milieu.

Dit alles voorzover het van belang kan zijn voor de beschrijving en beoordeling van de milieu-effecten in het kader van de aan de orde zijnde besluitvorming en voorzover er redelijkerwijs reeds in dit stadium van de planvorming inzicht in kan worden gegeven.

5.2. Alternatieven

De keuze van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven en varianten moet in het MER zorgvuldig worden gemotiveerd. De alternatieven zullen wat betreft diepgang en detaillering vergelijkbaar moeten zijn. In het MER moet worden aangegeven hoe en in welke mate het gestelde doel van het voornemen kan worden bereikt met behulp van elk van de beschouwde alternatieven. De onder 5.1 genoemde aspecten dienen per alternatief aan de orde te komen op de daar aangegeven wijze. De Commissie beveelt aan dat de uit te werken alternatieven langs de navolgende lijnen worden omschreven:

5.2.1 Referentie

Ter vergelijking dient te worden beschreven wat er zou gebeuren als de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden en de huidige bestemming van de verschillende onderdelen van het gebied in wezen niet zou veranderen. Binnen dat kader beschrijft de referentie, ook wel aangeduid als "nulalternatief", de te verwachten ontwikkelingen m.b.t. inrichting, gebruik en beheer. Te denken valt aan ontwikkelingen op het gebied van de mestwetgeving en militair gebruik, alsook de eventuele inrichting van een EOT.

In het streekplan Oost-Gelderland (1987) wordt tot 1990 ruimte geboden voor 1,5 18-holes golfbaan, waarvan inmiddels 0,5 bij Winterswijk gerealiseerd is. De golfbaan in Lochem zou de ruimte voor één 18 holes golfbaan op kunnen vullen. Er bestaan echter ook nog andere initiatieven voor een golfbaan in het streekplangebied. Derhalve kan de referentie niet worden beschouwd als een louter hypothetisch alternatief.

De referentie is weliswaar geen alternatief in de betekenis van een effectief middel om het gestelde doel te bereiken, maar kan, mede tegen de achtergrond van hetgeen in het MER naar voren zal komen over de milieu-implicaties van de voorgenomen activiteit en van de alternatieven, wel degelijk een rol spelen bij de besluitvorming.

5.2.2 Locatie-alternatieven

Locatie-alternatieven welke betrekking hebben op de ligging van de golfbaan zouden kunnen worden gezocht in gebieden die gelegen zijn in of direct aansluiten bij reeds voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden of waar de bestaande inrichting minder hoeft te worden gewijzigd ten behoeve van de aanleg van een golfbaan.

Mocht de initiatiefnemer tot de conclusie komen dat een locatie-alternatief niet als reëel kan worden gezien en derhalve verder niet in beschouwing behoeft te worden genomen (bijvoorbeeld omdat het financieel onhaalbaar is), dan moet deze conclusie worden gemotiveerd.

5.2.3 Inrichtingsalternatieven

Onderdelen van het project kunnen, ook als de locatie ervan vaststaat, op uiteenlopende manieren worden gerealiseerd. Met het oog op de besluitvorming kunnen onder meer van belang zijn:

